

Vědění naprosté (u Aristotela)

Aristotelés na jednom místě *Druhých analytik* (71 b; překlad Ant. Kříž, 2032, str. 30) říká, že „to, o čem je naprosté vědění, je něco, co nemůže být jinak“.

Nechme stranou, jak tuto myšlenku spojuje s „příčinností“, protože tím bychom celou záležitost zbavili jejího ostří, tj. její vyostřenosti. Je-li totiž „dána“ příčina, a kdykoli „máme za to, že známe příčinu, pro kterou věc jest“, a zároveň „víme, že je příčinou této věci a že to nemůže být jinak“, pak se ovšem naše „naprosté“ vědění týká pouze oné příčinné souvislosti. O příčině samé ovšem nemusíme mít „naprosté vědění“, protože právě ona třeba „může nebýt“ (tj. může být „nahodilá“, takže ji můžeme – podle Aristotela – „vědět“ jen „solistickým způsobem“, dtto). Právě zde se Aristotelés ukazuje jako zřejmý platonik, který se pokouší od svého učitele distancovat jen zavedením oné „příčinnosti“; bez ní (bez příčinného myšlení, bez kauzality) jsme zase jen u neměnných platónských „idejí“, tedy v situaci, jaký vzorově charakterizuje vztahy mezi čísly nebo mezi vlastnostmi geometrických obrazců. Není to ovšem jen závislost na Platónovi, ale zároveň na Demokritovi, protože ono „naprosté vědění“, pokud se nemá týkat veškerenstva, nutně vede k jednotlivým posledním, mezi sebou však jen nahodile spojeným (či nespojeným) „příčinám“, totiž jakýmsi „atomům“.

(Písek, 090721-1.)